

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻ ՓԼՍՏ

Դարձեալ մի փաստ մեր հասարակական բարք ու վարքերի ապականութեան և հայ մամուլի անկման: Մի փաստ, որի առջև նսեմանում են և չքանում մարդկային ստոր հակումների շատ խոշոր արտայայտումներ:

Ասպարէզը դարձեալ Բագուն է, հերոսը դարձեալ այն շրջանիցն է, որ մի յանցաւոր թիւրիմացութեամբ ընդունուած է անուանել «ինտելիգենցիա»:

Պատմենք եղելութիւնը:

Սրանից մի քանի տարի առաջ Բագում տեղական մամուլին մօտիկ անձինք հիմնում են մի ինչ-որ ընկերութիւն և անունը դնում «Կանանց պաշտպանութեան ընկերութիւն», որի նպատակը պիտի լինէր ազատել վերջնական անկումից այն ողորմելի կանանց, որոնք հոնգամանքների շնորհով ակամայ ընկել են անբարոյականութեան գիրկը: Հիանալի նպատակ և գովելի ձեռնարկութիւն: Համայն մարդկութեան լաւագոյն մասն աշխատում է այդ նպատակը իրագործել, չի կարողանում, Բագուի «իտելիգենցիան» յանձն է առնում իրագործել—ինչու չը ծափահարել: Եւ տեղական մամուլը սկսում է այնպիսի ռեկլամներ շուայել մեծանուն ընկերութեան համար, որոնց կողով էր նախանձել մի ամենափայլուն օպերետային աստղ:

Անցնում են քանի տարիներ, ռեկլամները քանի գնում այնքան առատանում են, բայց թէ ինչ է անում ընկերութիւնը, կարողանում է արդեօք գէթ մի էակ ազատել անկման անդունդից, այս դեռ ընկերութեան պատմութեան բարձրագոյն գաղտնիքն է: Մի գեղեցիկ օր ընկերութեան վարչութեան մէջ երևան է գալիս մի ինչ-որ Ռուբէն Յովհաննէան: Այդ պարոնը «Մշակ» լրագրի գլխաւոր աշխատակից-

ներից մէկն է և այն աշխատակիցներէց, որոնք վերջին տարիները մեր հասարակական բարձր ու վարքերի ղեկավարների գերը վերցրել են կապալով: Նորանք այլ կերպ չեն խօսում «բարոյականութեան» մասին, եթէ ոչ փրփրած բերանով և կուրծքները ծեծելով: «Մշակ» լրագիրը, որ բաղդ ունի Ռուբէն Յովհաննիս-նեանների հովանաւորութիւնը վայելելու, տպում է «կանանց պաշտպանութեան ընկերութեան» առիթով խորիմաստ յօդուածների մի երկայն շարք ղեկավարութեամբ նոյն Յովհաննեանեանցի, որ յանձն է առած լինում ընկերութեան անունը համայն աշխարհին յայտնի կացուցանելու: «Մշակի» ընթերցողները համոզուում են, որ կայ Բագուում մի հիմնարկութիւն, որ շուտով, կարճ միջոցում մեր ժամանակակից Սոցիմը պիտի մաքրի բոլոր ապականութիւններից և պիտի վերականգնի այնտեղ բարձր ու վարքերի կատարեալ մաքրութիւն:

Մինչ «Մշակը» ընկալման է անում, ընկերութեան մէջ թագուն-թագուն կատարում են սոսկալի դէպքեր: Դուրս է դալիս, որ այն հիմնարկութիւնը, որ կոչուած է անբարոյակա-նութեան դէմ կռուելու, ինքը ամենից աւելի նպաստում է անբարոյականութեան տարածուելուն ղեկավարութեամբ վարչութեան անդամ և քարտուղար Յովհաննեանեանցի: Հասարակութիւնը ուշադրութիւն է դարձնում, բարձրացնելով ընկերութեան գաղտնի դործերը ծածկող վարագոյրի մի ծայրը և սոսկումով ու զզուանքով յետ քաշուում: Մի քանի պարոններ քաջութիւն են ունենում ընկերութիւնից հալիւ պահանջելու: Քրէնութիւնն է նշանակւում և քննողները պարզում են ընկերութեան վարչութեան մէջ եղեռնագործութեան հաւասար գուցէ աւելի քան ինքը եղեռնագործութիւնը սոսկալի արաքներ: Ընկերութեան հովանաւորութեանը դիմող կանայք ապահովուած չեն լինում վարչութեան, գլխաւորապէս նրա դիրիժօրի Ռուբէն Յովհան-նեանեանի անկոչ «հովանաւորութիւնից»: Ընկերութիւնն ունի ապաստանարան, ուր ժամանակաւորապէս ընդունւում են «ընկածները» իբրև մի կայարան, ուր նրանք պիտի մաքրուին և վերադառնան օրինաւոր հասարակական շրջանը: Երեսակայե-ցէք, որ այդ ապաստանարանը Ռուբէն Յովհաննեանեանի վարչութեան անդամ ու քարտուղար դառնալու օրից սկսում է կատարել... միջնորդի դերը: Թէ ինչ միջնորդի—դուք գուշա-կում էք... Քննիչ յանձնաժողովը հաստատել է չորս դէպք, երբ Ռուբէն Յովհաննեանեանցը ինչոր հարուստ «հովանաւորների»

և ապաստանարանում գտնուող խեղճ էակների մէջ միջնորդի դեր է կատարել, աշխատելով՝ որ այդ էակները անցնեն հարուստների «հովանաւորութեան» տակ։ Այս մասին նա ինքն անգամ գրաւոր բանակցութիւն է ունեցել երկու կողմերի հետ։

Գործելով հանդերձ «յօգուտ խեղճերի», պարոնը չի մոռացել և ինքն իրան։ Չէ որ նա էլ մարդ է, ունի իւր պահանջները և այն էլ երիտասարդ մարդ։ Քննութիւնը պարզել է, որ «Մշակի» բարոյախօսը առանձնապէս հալածել է մի ոմն Է. ազգանունով աղջկայ, որ, երևի, ապաստանարան մտնողների մէջ, ամենից աւելի գրաւիչն է եղել պարոնի համար։

Ահա ինչպէս են նիարագրում Բագուի ոսու լրագիրները այս եղկելի պատմութիւնը։

«Անբարոյական նպատակին հասնելու համար, ասում է «Каси́й» լրագիրը, նա սկսել է վախեցնել ապաստանուած օրիորդ Է.-ին, սպառնալով ոստիկանութեան ձեռքով նրան «աքստրել չաչտարիւմն։ Կարգադրել է, որ նրան պահեն ապաստանողներից առանձին և սոված։ Հսկողութիւն է նշաւնակել յամառ աղջկայ իւրաքանչիւր քայլի վրայ։ Խառնուել է շնրա մասնաւոր կեանքի մանր բաների մէջ և սկսել է հալածել «մի ուրիշ ապաստանուածի, տիկ. Ե.-ին, երբ սա Է.-ին ընդունել է իւր քնակարանը՝ ապաստանարանում։

«Երբ այս բոլոր խիստ միջոցները չեն խախտել Է.-ի բարոյական զարմանալի հաստատակամութիւնը, մեղադրուած «Օգանջանը տակտիկը փոխել է։ Նա սկսել է Է. ին ուղարկել ճրագրաւենիք, ծաղիկներ, ձեռնոցներ, անուշահոտ իւղեր և «սիրահարական նամակներ։

«Է.-ն խիստ միջոցներին դիմացել է, քայց սիրալիւր վարձունքը խախտել է նրա հաստատակամութիւնը։ Նա ընդունել է և՛ թղթաւենիքը, և՛ ծաղիկները, և՛ ձեռնոցները, և՛ նամակները։ Աւելի. նա պատասխանել է պ. Օգանջանի նամակներին և վրդովուած մինչև հոգու խորքը պ. Օգանջանի անբարոյական վարմունքից, ինչպէս ընկերութեան քարտուղարի «և մարդու, համաձայնուել է ընկերութեան բիւրօյում հաշուապահի պաշտօնն ընդունել, ուր նա ծառայել է մինչև այն «ժամանակ, մինչև որ հանդիպել է տիկ. Մդիւանին, որ նրա «բիւրօյում ծառայելը համարել է անյարմար։

«Այնուհետև պ. Օգանջանը կռիւ է յայտնել վարչութեան «անգամ տիկ. Մդիւանի ու գէմ, որ վերահսկել է ապաստանարանի և բիւրօյի գործունէութեանը և յայտնել է այն պատճառով, որ տիկ. Մդիւանին ընդդիմադրել է նրա և Է.-ի «վերջնական մերձաւորութեանը։ Օգանջանօր իւր ազդեցութեանն է ենթարկել ապաստանարանի տեսչուհուն։ Ապաստանարանը նոր յաճախել է գիշեր ժամանակ և հար-

բաժնի Յանաճախել է նոյն իսկ այն ժամանակ, երբ կա-
շայցած էր վարչութեան որոշումը — «Ընկերութեան քարտու-
ղար պ. Օդանջանովին չը թողնել ապաստանարան»:

Մենք ընդհատում ենք այստեղ տխուր պատմութիւնը,
առաջ չենք գնում, խնայելով մեր ընթերցողներին համեստու-
թեան զգացումը:

Առաջ բերելով այս բոլորը, «Ճարապ» չաբաթաթերթը
իրաւամբ կոչում է:

«Այս դէպքը հարիւրաւորներից մէկն է: Տարիներ չարու-
նակ գողալ յանուն ազատամտութեան և լինել աւելի խաւար,
քան ինք խաւարը, քարոզել համարձակութիւն և հա-
ւարակական անվեհերութիւն և լինել աւելի երկչուտ, քան
ւտողունը, աղաղակել յանուն բարոյակոնութեան և ապականել
բարոյակոնութեան տարրական օրէնքները — այս է պատկերը
«մի ամբողջ խուժանի»:

Ինչո՞ւ «Ճարապը» չի տալիս այդ խուժանի անունը: Մի-
թէ այս գաղանձք է: Մարդիկ իրանք չեն թագցնում իրանց
մրոտ կերպարանքը և ասպարէզ են գալիս դարձնալ բարձ-
րաձայն գողալով: Ռուբէն Յովհաննէանցի քստմենիի արար-
քը համարձակօրէն դատապարտեց գրեթէ ամբողջ Կովկասեան
մամուլը, ոչ զք նրան պաշտպանելու չափ չը ստորացաւ: Բացի
մի հատիկ «Մշակից» և նրա գլխաւոր աշխատակից Լէօնից: Ո-
րովհետեւ յանցանքը պարզ է լոյսի պէս, հերքել անհնարին է,
«Մշակը» ճգնում է իւր աշխատակցի կեղտը լուանալ, անուա-
նել նրա արարքը «թեթեամտութիւն»:

Կարելի է արդեօք աւելի սոսկալի անկման հասնել: Մէկը
թաւալւում է կեղտերի մէջ, միւսը ճգնում է ազատել նրան և ինքն
էլ գլորւում է: Սակայն մենք չենք զարմանում բնաւ այս հան-
գամանքի վրայ: Փինաչութիւնը, որ մեզանում ազատամտու-
թեան դրօշակի տակ է պատսպարուած, աւելի վայելուչ դերի
ընդունակ չէ: Նրա կոչումն է կարկատել ամեն ինչ և նոր կը-
տորը յարմարեցել կեղտոտ լաթերին: Այսօր Յովհաննէան-
ներն և նրանց փաստաբան Լէօններն են ասպարիզում, վաղը
նրանց կը փոխարինեն ուրիշ համանմանները և այսպէս կը
չարունակուի մինչև այն ժամանակ, երբ մեր ընկերական
կեանքի ասպարէզը կը դադարի Լէօններին և Յովհաննէան-
ներին սննդոդ պաշարը հող դառնալու: Սպասենք այդ ժամանա-
կին առանց վրդովուելու: Իրանք էլ գիտեն, օր այդ օրը
գալիս է: